

Archetype

Η χτισμένη πόρτα

Τάσης Παπαϊωάννου - 02/04/2021

Ολοένα και περισσότερο το τελευταίο διάστημα νιώθεις ότι η βία, υπό τη μορφή ακραίας κρατικής καταστολής, εδραιώνεται και κατακάθεται σαν απειλητική σκοτεινιά πάνω στην πόλη. Απλώνεται πάνω σε κτίρια, πλατείες, δρόμους, μα πιο πολύ σκιάζει τους κατοίκους της. Στο όνομα της «κανονικότητας» οι πολίτες διαχωρίζονται, ταξινομούνται, χαρακτηρίζονται. Δεν θεωρούνται πια οι κάτοικοι μιας πόλης ενιαίας.

Η πόλη χωρίζεται με άυλα συρματοπλέγματα σε επιμέρους επικράτειες. Κοινωνικές ομάδες στοχοποιούνται, ενώ ακόμη μια φορά οι φοιτητές θεωρούνται ταραχοποιά στοιχεία. Οποιοσδήποτε δεν συμμορφώνεται με τις επιταγές της «αναγκαστικότητας», αποτελεί εν δυνάμει κίνδυνο για την καθεστηκυία τάξη και πρέπει να τιμωρείται αυστηρά.

Η αμφισβήτηση συκοφαντείται, η αντίσταση ποινικοποιείται, και οι νέοι που δεν σκύβουν το κεφάλι σέρνονται στα δικαστήρια. Γελιούνται όμως οι κυβερνώντες αν νομίζουν ότι έτσι θα εκφοβίσουν και θα υποτάξουν, αφού λησμονούν τη διαχρονική αλήθεια: ότι οι νέοι δεν συμβιβάζονται, δεν τρομοκρατούνται, δεν φιμώνονται. Παλεύουν για ένα καλύτερο αύριο, ονειρεύονται –όπως πάντοτε κάνει η νεότητα– να μετατρέψουν την ουτοπία σε πραγματικότητα.

Ένας διάχυτος φασισμός υφέρπει στην πόλη, ενώ ο δημόσιος χώρος της πλημμυρίζει με φόβο και γίνεται ολοένα και πιο εχθρικός. Περιπατάμε στην αστυνομοκρατούμενη Αθήνα θαρρείς και βρισκόμαστε υπό κατοχή. Κράνη, ασπίδες, όπλα, βλοσυρά βλέμματα επιτηρούν, οριοθετούν, περιχαρακώνουν• αποκόπτουν, δεν συνδέουν. Η πόλη σταδιακά χάνει την ελευθερία της, τη συνοχή της, την ίδια ώρα που η εγκληματικότητα των ναρκέμπορων παραμένει αλώβητη, σαν να προστατεύεται κιόλας μέσα στο σκοτεινό τοπίο της πόλης. Οι διάφορες μαφίες δρουν πλέον ανενόχλητες, καταλαμβάνοντας σιγά σιγά περισσότερο δημόσιο χώρο χύνοντας το δηλητήριό τους.

Μέρα τη μέρα, ο αστικός ιστός χάνει τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά του. Δεν είναι φιλόξενος• εκδιώκει, δεν προσκαλεί. Ο ξένιος Δίας έχει μετακομίσει από καιρό μακριά. Τα κτίρια που στέγαζαν πρόσφυγες αδειάζουν. Οι κλούβες γεμίζουν. Οι παρείσακτοι «επιτέλους» απομακρύνονται από τις γειτονιές μας, διατυμπανίζουν τα «ανεξάρτητα» ΜΜΕ. Τα κτίρια των καταλήψεων ξαναγυρνάνε στην προηγούμενη ζοφερή τους κατάσταση. Βουβά μέσα στην ερημιά και στην εγκατάλειψη, μένουν και πάλι ακατοίκητα, άδεια δοχεία δίχως ζωή. Παράθυρα σφραγίστηκαν, κάγκελα προστέθηκαν, πόρτες χτίστηκαν.

«Η πόρτα θέτει, τρόπον τινά, έναν αρμό ανάμεσα στον χώρο του ανθρώπου και σε όλα όσα βρίσκονται εκτός αυτού, αίρει τον χωρισμό ανάμεσα στο μέσα και το έξω. Ακριβώς επειδή μπορεί να ανοίξει, η κλειστότητά της δίνει την αίσθηση μιας εντονότερης απομόνωσης από κάθε τι που βρίσκεται πέρα από αυτόν τον χώρο, σε σύγκριση με έναν απλό μεμονωμένο τοίχο. Ο τοίχος είναι βουβός, αλλά η πόρτα μιλάει», επισημαίνει στοχαστικά ο Γκέοργκ Ζίμελ¹.

Δεν υπάρχει πιο θλιβερή εικόνα από τη χτισμένη με τσιμεντόλιθους πόρτα! Το κατώφλι της πόρτας, αυτό το όριο ανάμεσα στο μέσα και στο έξω, ακυρώνεται. Ο εσωτερικός χώρος του κτιρίου απομονώνεται, φυλακίζεται. Όπως η ταφόπλακα σκεπάζει για πάντα τον νεκρό. Τα άδεια κτίρια που ζωντάνευαν στεγάζοντας τις κατατρεγμένες οικογένειες των προσφύγων, ως χώροι προσωρινής φιλοξενίας, νέκρωσαν ξανά. Τα φώτα πάλι έσβησαν, με τους σχολιαστές των δελτίων ειδήσεων να πανηγυρίζουν για τη βάνουση εκκένωσή τους.

Παρατηρώ την είσοδο του 5ου Σχολείου στα Εξάρχεια. Χτισμένη μέχρι πάνω με γκρίζους τσιμεντόλιθους. Τα σκαλοπάτια στο πεζοδρόμιο οδηγούν τώρα αφύσικα πάνω σε τοίχο, όχι σε πόρτα. Το κτίριο μοιάζει να μην αναπνέει, σαν κάποιος να του έφραξε το στόμα. Δεν βλέπεις πια μικρά προσφυγόπουλα να μπαίνοβγαίνουν ή να κάθονται πάνω στα μαρμάρινα σκαλιά χαζεύοντας την κίνηση του δρόμου. Ενώ, λίγο πιο πάνω, το υπέροχο δημοτικό σχολείο του Πικιώνη αντηχεί από τις ανέμελες φωνές και το τρεχαλητό των μικρών

παιδιών, το 5ο στέκει ξανά αμίλητο, με το στόμα του κλειστό από τσιμεντόλιθους, κι ας ήθελε κι αυτό να αφηγηθεί τις ιστορίες παιδιών που ήρθαν διωγμένα από άλλες πατρίδες.

Ο τόπος μας, άεναο σταυροδρόμι μετακινούμενων πληθυσμών, μεγάλων πολιτισμών του παρελθόντος που συναντιούνταν σε τούτη τη γη, κινδυνεύει να χάσει αυτό που τον χαρακτήριζε και τον ζωογονούσε μέσα στους αιώνες. Την ώσμωση της ετερογένειας, δηλαδή, που οδηγούσε κάθε φορά στη δημιουργία ενός νέου, διαρκώς ανανεούμενου πολιτισμού. Δεν ανοίγεται πια στον κόσμο, αλλά κλείνεται στην αποπνικτική του εσωστρέφεια, στη φοβική του μελαγχολία.

Κοιτάζω ξανά τη χτισμένη πόρτα που τώρα έχασε τη «μιλιά» της. Στέκεται εκεί να συμβολίζει τα νέα ήθη των καιρών, να αφηγείται -όπως πάντοτε κάνει ο χτισμένος χώρος- τον σύγχρονο πολιτισμό μας. Αναρωτιέμαι: Πώς έγινε και χάσαμε την ανθρωπιά μας σε τούτη την πόλη; Μέρα με τη μέρα τη γεμίζουμε με θραύσματα τοίχων που αποκόπτουν, διαχωρίζουν, δηλώνουν την εχθρότητα για τον άλλον. Τοίχων που, αντί να γκρεμίζονται για να ελευθερώσουν και να ενώσουν, περιχαρακώνουν και υποτάσσουν, ενισχύοντας τα φοβικά σύνδρομα και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Σήμερα στα Εξάρχεια η δημοκρατία δυστυχώς βιάζεται στο όνομα της κανονικότητας, την ίδια ώρα που η αλήθεια, το δίκαιο και η αλληλεγγύη φυλακίζονται πίσω από χτισμένες πόρτες. Η πόλη νιώθει πια έντονα στο σώμα της τις βάρβαρες και επικίνδυνες επεμβάσεις, που, στο όνομα -τάχατες- του νόμου και της τάξης, συντελούνται στο χτισμένο περιβάλλον της, αφήνοντας ανεξίτηλο το σκοτεινό και εφιαλτικό σημάδι τους.

Παραπομπές

¹ Georg Simmel, «Περιπλάνηση και νεωτερικότητα», Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2004.

*Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών στις 08.01.2020